

УДК 747:656.71.017(045)

Тимошенко М.М.¹⁴, *к. арх. доцент,*
Симоненко В. М.,
доцент, НАУ, м. Київ, Україна

ДИЗАЙН АРХІТЕКТУРНОГО МАКРО-МІДІ-МІНІ- СЕРЕДОВИЩА АВІАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ В М. БАКИ

Стаття присвячена висвітленню декоративних прийомів формування дизайну прилеглих територій, екстер'єрів і інтер'єрів будівлі Міжнародного аеропорту ім. Гейдара Алієва в столиці Азербайджану – Баки, який було відкрито у 2014.

Ключові слова: аеропорт, аеровокзал, функціональне зонування, дизайн території, будівлі та інтер'єрів терміналів аеропорту в м. Баки.

Актуальність теми. Специфіка дизайну, архітектурно – планувальних рішень і декоративного оформлення авіаційного комплексу міжнародного значення в столиці Азербайджану – Баки базується, в першу чергу, на географічному положенні і, по-друге, на нафтових запасах цієї частини нашої планети. Щодо геополітичного положення, то за думкою багатьох вчених, саме ці терени є колыскою людства, бо саме тут жив у VII тисячолітті до н. е. наш загальний предок – народ асер. Прадавні легенди вікінгів твердять, що саме сюди на берег Ірканії, як називав Каспійське море Герадот, з далекої Півночі на «складних кораблях» прибув король Асер – Один. Наскельні петрогліфи поблизу Баки в горах Гобустана, які довгі роки досліджував Тур Хейєрдал, свідчать про те, що тисячоліттями ці землі були воротами Євразії. Яскраво, талановито описує гори, природу, архітектуру, звичаї, релігію, море, національні риси людей різних народів і народностей східної частини Кавказу Олександр Дюма в своїй трьохтомній монографії «Impressions de voyage le Caucase», яка вийшла друком в 1858 – 1859 р.р. в Парижі, перекладена на російську лише у 1988р. [1].

¹⁴ © Тимошенко М.М., Симоненко В.М.

Саме ці записи надзвичайно обізнаного француза розкривають віщують майбутнє цього регіону, як стратегічного центра перетину культур, економіки і релігій Європи і Азії.

Створюючи визначну споруду аерокомплексу в Баки, дизайнери – креативісти досить глибоко вивчили всі старовинні і сучасні аспекти народознавства, історії, архітектури цього регіону .

Другим важливим чинником, який впливав на концепцію проекту, було те, що Азербайджан – нафтова скарбниця планети. Саме тут запалили свої вогні у XVI ст. на капищах вогнепоклонники під проводом Зораастра, тут видобувається і звідцілья транспортується нафта і нафтопродукти. Віками Баки притягував купців з Індії, Аравії, Візантії, Китаю, які вимінювали тут свої товари, укладали договори. Всі бізнесові шляхи Європи і Азії ведуть і зараз в Баки. Старовинні караванні шляхи символічно примножені авіатрасами, морськими коридорами, автомагістралями, залізничними коліями. Колосальна круговерть сучасного нафтового бізнесу відбувається саме тут, тисячі бізнесменів і працівників нафтового промислу прибувають і вилітають літаками з Баки. Так коротко можна охарактеризувати специфічні фактори, які обумовили необхідність будівництва гігантського міжнародного авіаційного комплексу поблизу столиці Азербайджану – Баки.

Метою статті є аналіз архітектурно – планувальної організації території і дизайнерських прийомів створення в Баки одного з найсучасніших бізнес-транспортних центрів авіаційного сполучення.

На наш погляд, готуючи спеціалістів і магістрів в Національному авіаційному університеті за спеціальністю «Дизайн міського середовища» слід детально вивчати передовий світовий досвід і, зокрема, держав Радянського Союзу з метою відірватися в архітектурі від професійних тягарів советського минулого і навчитися на цих прикладах методам і прийомам проектування. Особливо повчальним азербайджанський досвід є тому, що

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015

архітектори і дизайнери – фахівці світового рівня так талановито проєктують і швидко будують в регіонах планети з такою древньою і сталою культурною спадщиною.

Основні результати. Перший міжнародний аеропорт в столиці Азербайджану носив назву «Бані» і був розташований в 17 км від Баку, його було збудовано за проєктом московського архітектора В.Денісова у 1989 р. конструктивна схема старого аеропорту була вирішена як поєднання металевого каркасу з заповненням монолітним залізобетоном і пісковиковими блоками. За образ був прийнято фонтан, котрий віками символізував розкіш, виразність, красу аравійської, східної архітектури. Таке рішення свідчить про те, що хоча вплив російської архітектурної школи був досить сильним але економічна роль нафтових родовищ Баку (так звалося в ХХ ст. це місто) давали достатню незалежність ідеологій архітектури, можливість проєктувати і зводити урядові, партійні, громадські і навіть житлові будинки з елементами національного стилю. На ті часи населення Азербайджану складалося з 46 % росіян, 28%- азербайджанців, 16 % – вірмен [2]. Проєкт одержав перше місце в Москві на конкурсі проєктів громадських будівель в 1981р. Цей аеропорт став ареною кривавих боїв Карабахської війни в січні 1990р., врятував життя тисячам вірмен, які покинули ці землі. Військові дії відбуваються і зараз в районі Карабаху: задіяні військові підрозділи Азербайджану, Вірменії і Росії.

У квітні 2014 р відбулося відкриття нового аеровокзального комплексу Міжнародного аеропорту, якому надали ім'я Гейдара Алієва. Вражає, що будівництво було розпочато лише у квітні 2011р, а закінчено в квітні 2014р.

Аеропорт розрахований на обслуговування 6 млн. пасажирів за рік, його загальна площа – більше 65000 кв. м. На злітних полосах приймаються літаки з 33 аеропортів 15 держав світу. За неофіційними даними сумарна вартість будівництва комплексу перевищує 400 млн. манат (1манат =1,2 євро) (рис.1).

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015

Однією з особливостей структури пасажиропотоку в Баки є те, що значна більшість, майже 80% складають не туристи, а бізнесмени і вахтові працівники, які користуються таксі і прокатними автомобілями. Це вплинуло на формування транспортної схеми території аерокомплексу, котра перевершує 7т.кв.м. В перекладі на українську мову Баки означає «Притулок вітрів» і, зрозуміло, що роза вітрів тут дуже виразна і показники сили і напрямків вітрів були враховані при виборі місця розташування і планувальній організації злітних полос. Транспортна схема автомагістралей, пішохідних переходів, наземних і підземних паркінгів характеризується дуже чітким і виразним планувальним рішенням. Лінії метрополітену, автобусні маршрути зв'язують аеровокзал з центральною, промисловою і старою частиною міста враховуючи, що забудова міста простяглася більш ніж 12 км, пр. площі – більше 86 т. м². [3].

рис.1 Вид аерокомплексу в м. Баки з пташиного польоту

Всю майстерність, раціональність, планувальної організації транспортної мережі, налаштованість на зручність обслуговування багатомільйонного потоку пасажирів нам, українським архітекторам, склалась можливість оцінити в грудні 2014 р. під час

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015

перебування в Баки. На фото, яке зроблено з літака, видно як вирішено проблему паркування автомашин, як розподілені транспортні потоки, де розміщуються паркінги, центри прокату і довготривалого зберігання приватних авто, які прибувають не лише з міста, але і морським транспортом. До зони макродизайну було включено двадцятикілометрову трасу, що зв'язує Міжнародний аеропорт ім. Гейдара Алієва з містом. Ця траса проходить повз спортивну арену і повз надзвичайно красиву, найсучаснішу споруду всього пострадянського простору – культурний центр ім. Гейдара Алієва. Культурний центр було відкрито у 2014 р., автором є славетна архітектор Заха Хадід (рис.2).

рис.2 Культурний центр ім. Г.Алієва автор:Заха Хадід 2014

Ця подорож від аеропорту до центра Баки навіює романтично – східний настрій, надає релаксації, яка так необхідна кожній людині під час пересування в повітряному просторі.

Вражає декор, гармонія форм і елементів благоустрою, облаштування всієї двадцятикілометрової дороги. Перед очима гостей, які прибули в Баки, постають абрисы стін, курденери, невеличкі фонтани, дерева і чагарники досконало підібраних декоративних порід. При цьому шляхетно задекоровані технічні і логістичні споруди і приватні будинки досить скромної архітектури. Нічна панорами цих малих архітектурних форм

переносить пасажир сучасного автобуса чи автомобіля в далекий Вавілон, де вулиці були одночасно довгими храмами, амфіладами, перетікаючими просторами, красиво забудованими з обох сторін.

Щодо мідідизайну будівлі аеровокзалу, створеного в формі і силуеті швидкісного вантажного літака, за проектами архітекторів Woods Bagot і інженерів Buro Happold хочеться сказати, що така величезна транспортна споруда вражає своєю легкістю, гуманністю масштабності, інформативністю, не зважаючи на колосальну площу забудови. Нічне освітлення підкреслює золотий колір цієї елегантної споруди з скла, металу і дерева! Шістдесятиметровий козирок вантової конструкції підкреслює красоту і легкість вхідної групи, при цьому затіняє від палючого літнього сонця і бакинських вітрів. Дуже елегантно виконаний графічний дизайн назви біля входу аеропорту з сталі на фоні кольорового скла, розсувних дверей. Розміри напису відповідають зоровим можливостям людини, дозволяють ще раз згадати славетне для Азербайджану ім'я Г.Алієва.

Проект чотирьохповерхового пасажирського терміналу створювався компанією Autoban. Функціонально комплекс має віртуозне функціональне зонування і розшарування. Перший поверх передбачено для обслуговування пасажирів, яку виїздять і які прибули і одержують багаж з літаків. Другий – для обслуговування пасажирів, які прибули в Баки, проходять процедури різних видів державного контролю і разом з тим мають бажання перепочити, зачекати, оглянути інформацію і т. п. На третьому поверсі передбачені, створені зручні умови для перебування пасажирів, працює торговельна мережа Duty – free розміщені кафе, прес – кіоски, дитячі розважальні зони. На четвертому поверсі аеровокзалу, традиційно, розміщується зона комфортабельного обслуговування пасажирів «бізнес – класу», він заповнений рестораном, душовими, туалетними кімнатами, кабінетами для проведення зустрічей, окремими дамськими і чоловічими діловими кабінетами, кал'яними боксами (рис.3,4,5).

рис.3

рис.4

рис. 5

рис.3,4,5 Деталі інтер'єру аеропорту Баки

До недоліків проектного рішення мідідизайну, тобто дизайну інтер'єрів, можна віднести відсутність пасажирських ескалаторів для підйому на поверхи при посадці в літаки – як результат виникає необхідність досить довго переходити з речами по сходах. Підлога з полірованого каміння дуже слизька. Хотілось би бачити в терміналах більше фонтанів, декоративних джерел, акваріумов, що притаманно міді дизайнеру цього регіону. Стаття про Баку в Britannice ілюстрована фото сучасного фонтану на набережній [3].

З погляду українських архітекторів і дизайнерів приємне враження створюють інтер'єри, особливо другого поверху. І пасажир і архітектор – знавець справи має можливість високо

оцінити охристо-золоту кольорову гаму з неочікуваним поєднанням мармуру, оніксу, пісковика на підлозі з золотисто-жовтими плафонами освітлення стелі і торшерами, дерев'яним облямуванням окремих інтер'єрних малих архітектурних форм і деталей. Фото, які можна побачити в інтернеті і в друкованих виданнях, на жаль, не передають цей сяючий теплий жовтий надзвичайний колорит.

Не зовсім зрозумілим, але досить оригінальним на наш погляд, є прийом розміщення на другому поверсі поряд з магазином «Duty free» дивовижних невеличких кафе – кабінетів. Такий прийом був, напевне, використаний виходячи з бажання пасажирів поспілкуватись наодинці при зустрічі чи прощанні. Ці кафе мають вигляд татарських пересувних старовинних кибіток, висотою не більш 5м, діаметром-3-3.5м, Мають два поверхи з внутрішніми сходами, столиками і мініатюрними стільцями. Округлі стіни виготовлені з обдертої кори (лика) світлих порід дерев, оформлені різними орнаментами. Розміщуються ці «палатки» біля штучних дерев олив і гранатових дерев в високих, традиційних для Баки, кашпо. Натуральний аромат чаю доповнюється штучним ароматом штучних квітух гранатових дерев. Не відчувається запах кофе, тому що в цих краях не п'ють алкоголь і майже не вживають кофе.

Доповнюють національний колорит деталі огорожі внутрішньої галереї другого і третього поверхів, перил, балясин, які виготовлені з тої самої екзотичної дерев'яної сировини.

Заслуговую на увагу і мінідизайн туалетних кімнат і вбиралень – культура будівництва котрих сягає аж Ніневії [4]. Приміщенні ці досить просторі, з дзеркалами, невеличкими диванчиками, шафами, які наповнені косметикою, предметами гігієни, різними поручнями, настінними спеціальними кранами. Окремі для кожної особи туалетні кімнати мають сучасне, зручне, красиве сантехнічне обладнання, спеціальне – для людей східних і європейських традицій, і, окремо, для стареньких, інвалідів і дітей.

В залах аеропорту заборонено курити, але, враховуючи те, що маса чоловіків в цих краях дуже багато курить, спеціальні приміщення розміщені по всіх залах.

Приємно вражає політична та релігійна індиферентність реклами, яка виготовлена на найсучасніших цифрових носіях. За розмірами, кольорами, графічним дизайном може бути порівняна з рекламами на 5-ому авеню Н'ю-Йорка. Рекламувалися під час нашого візиту хутрянні вироби.

Таким чином можна коротко розповісти про враження, яке справив Міжнародний аеропорт ім. Гейдара Алієва в Баки на архітекторів, які мали можливість в грудні 2014 р. не крізь інтернет, а безпосередньо ознайомитися з цим авіаційним комплексом.

Висновки. Ще і ще раз життя підтверджує відому всім тезу – «Мистецтво є цар над імператорами, і імператором над царями». Тому віковий досвід навчання і підвищення професіоналізму людей всіх видів мистецтва потребує не тільки ознайомлення з творами, а і безпосереднього контакту з ними, з оточенні з людьми відповідної місцевості, ознайомлення з їхньою історією, культурою, релігією тощо [5]. Лише тоді можна робити спроби піднятися хоч трохи по сходам такої древньої професії, як архітектор тобто – архітетор-будівничий.

Нам, українським дизайнерам архітектурного середовища можна багато чому навчитися в Баки – нафтовій батьківщині планети.

Список використаних джерел

1. Aleksandre Dumas Impressions de voyage le Caucase / Dumas A. -. Paris .1858- 1859.- 687 p.
2. The Encyclopaedia Britannika. V. 1 london. 1985.-976p.816 - 817p.
3. Блохин В. И. Аэропорты и воздушные трассы/ В. И. Блохин, - М. : Изд. Транспорт.1992. – 160с.

4. Гамалія К Найдавніші міста світу: початок урбаністичних процесів на території Месопотамії. Народознавчі зошити.№5 /К.Гамалія – Л. Національна Академія Наук, 2013. – 795-798с.

Анотація

Статья посвящена раскрытию архитектурных приемов формирования дизайна прилегающих территорий, экстерьеров и интерьеров Международного аэропорта им. Гейдара Алиева в столице Азербайджана - Баки, который был открыт в 2014.

Ключевые слова: аэропорт, аэровокзал, функциональное зонирование, дизайн территории, зданий та интерьеров терминалов аэропорта в г. Баки

Abstract

This article is devoted to methods of forming decorative designs of surrounding areas, building exteriors and interiors of the Heydar Aliyev International Airport in the capital of Azerbaijan - Baku, which was opened in 2014.

Keywords: airport, terminal, functional zoning, landscape design, airport buildings and interiors of terminals of Baku city

Стаття надійшла до редакції у березні 2015 р.

УДК168.522:655.533(045)

В.Правдохін¹⁵,
старший викладач, НАУ, м. Київ

СПОГАДИ ПРО СТАРИЙ КИЇВ

У статті іде мова про те, як відомий український художник- графік Володимир Бокань створив серію гравюр «Спогади про старий Київ», де зобразив залишки старого Києва.

Ключові слова: Художник, гравюра, старий Київ.

¹⁵ © Правдохін В.